Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL MACIEJ SZPUNAR
prezentate la 26 septembrie 2019[1]

Cauza C-394/18

I. G. I. Srl
împotriva
Maria Grazia Cicenia,
Mario Di Pierro,
Salvatore de Vito,
Antonio Raffaele
cu participarea:
Costruzioni Ing. Iandolo Srl

[cerere de decizie preliminară formulată de Corte d'appello di Napoli (Curtea de apel din Napoli, Italia)]

„Trimitere preliminară – Societăți – Divizare – Acțiune pauliană – Protecția intereselor creditorilor societăților care participă la o divizare – Securitatea juridică a operațiunii de divizare – A șasea directivă 82/891/CEE"

I. Introducere

1. În dreptul roman, protecția creditorilor împotriva manoperelor frauduloase ale debitorilor acestora a fost asigurată, astfel cum a arătat avocatul general Ruiz-Jarabo Colomer, prin intermediul unui instrument primitiv care acorda creditorului dreptul să-l vândă ca sclav pe debitorul care nu își plătise datoria, iar apoi prin instituirea unei acțiuni prin care creditorul să aibă posibilitatea să anuleze actele încheiate în mod fraudulos și în dezavantajul acestuia de către debitor[2]. O astfel de acțiune era întemeiată pe trei elemente esențiale[3]: mai întâi, prejudiciul efectiv care să existe în momentul introducerii acțiunii (*eventus damni*), în continuare, intenția frauduloasă a debitorului de a aduce atingere drepturilor creditorului (*consilium fraudis*) și, în sfârșit, cunoașterea fraudei de către terț (*scientia fraudis*).

2. În zilele noastre, condițiile pentru punerea în aplicare a acțiunii pauliene, astfel cum există aceasta în diferite state membre, se inspiră încă din dreptul roman. În mod general, poate fi introdusă o acțiune pauliană atunci când un act de dispoziție realizat de debitor privind patrimoniul a cauzat un prejudiciu creditorului. În plus, este necesar să se demonstreze existența unei fraude din partea debitorului, precum și cunoașterea acestei fraude de către terț, sau chiar complicitatea acestuia.

1 Limba originală: franceza.

2 A se vedea Concluziile avocatului general Ruiz-Jarabo Colomer prezentate în cauza Seagon (C-339/07, EU:C:2008:575, punctele 23-26).

3 A se vedea Concluziile avocatului general Bobek prezentate în cauza Feniks (C-337/17, EU:C:2018:487, punctul 34).

3. Astfel, acțiunea pauliană permite protejarea creditorilor în cazul în care debitorul își diminuează activele care pot face obiectul popririi pentru a evita plata datoriilor sale [4]. Aceasta este exercitată de creditor împotriva terțului dobânditor al bunului în litigiu, scopul acesteia fiind în sistemele juridice naționale să reintegreze în patrimoniul debitorului un bun înstrăinat în mod fraudulos [5]. În această perspectivă, acțiunea pauliană este o acțiune care permite unui creditor să obțină inopozabilitatea în privința sa a unui act de dispoziție privind patrimoniul realizat de un debitor în scopul de a reduce în mod fraudulos acest patrimoniu.

4. În această privință, acțiunea pauliană poate juca un rol în dreptul societăților comerciale în scopul de a asigura protecția creditorilor unei societăți, în special în prezența unor restructurări ale societății comerciale. Cu toate acestea, utilizarea sa în această ipoteză specială pare să nu fie necesară, întrucât punerea sa în aplicare concurează cu instrumentele dedicate protecției creditorilor prevăzute de dreptul Uniunii și pare, într-o anumită măsură, să repună în discuție perenitatea unei operațiuni de restructurare deja efectuată. Stau mărturie cele două întrebări preliminare adresate de instanța de trimitere în prezenta cauză în contextul unei operațiuni de divizare, care oferă Curții posibilitatea de a se pronunța în mod inedit asupra articolelor 12 și 19 din A șasea directivă 82/891/CEE [6].

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. A treia directivă 78/855/CEE

5. Articolul 1 din A treia directivă 78/855/CEE [7], intitulat „Domeniu de aplicare”, prevede la alineatul (1):

„1. Măsurile de coordonare prevăzute prin prezenta directivă se aplică actelor cu putere de lege și actelor administrative ale statelor membre privind următoarele forme de societate comercială:

[…]

– în Italia: la società per azioni;

[…]”

6. Articolul 13 alineatul (3) de această directivă prevede:

„Protecția în cauză poate fi diferită pentru creditorii societății absorbante și pentru cei ai societății absorbite.”

4 Concluziile avocatului general Bobek prezentate în cauza Feniks (C-337/17, EU:C:2018:487, punctul 35).

5 A se vedea Hoffman, N., „Die Actio Pauliana im deutschen Recht: Gläubigeranfechtung nach dem Anfechtungsgesetz und der Insolvenzordnung”, Rivero, F., „La acción pauliana en Derecho español”, Chazal, J.-P., „L'action paulienne en droit français”, în Forner Delaygua, J., (ed), *La protección del crédito en Europa: La acción pauliana*, Bosch, Barcelona, 2000, Pyziak-Szafnicka, M., Wilejczyk, M., „Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika”, în *System Prawa Prywatnego. Prawo zobowiązań – część ogólna*, tomul 6, sub coordonarea Olejniczak, A., C. H. Beck, Varșovia, 2018, p. 1771 și 1772.

6 A șasea directivă a Consiliului din 17 decembrie 1982 în temeiul articolului 54 alineatul (3) litera (g) din tratat, privind divizarea societăților comerciale pe acțiuni (JO 1982, L 378, p. 47, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 50), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2007/63/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 noiembrie 2007 (JO 2007, L 300, p. 47) (denumită în continuare „A șasea directivă”). Subliniem în această privință că această directivă a fost abrogată prin Directiva (UE) 2017/1132 a Parlamentului European și a Consiliului din 14 iunie 2017 privind anumite aspecte ale dreptului societăților comerciale (JO 2017, L 169, p. 46), aceasta nefiind totuși aplicabilă *ratione temporis* în litigiul principal.

7 A treia directivă a Consiliului din 9 octombrie 1978 în temeiul articolului 54 alineatul (3) litera (g) din tratat, privind fuziunile societăților comerciale pe acțiuni (JO 1978, L 295, p. 36, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 42), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2007/63 (JO 2007, L 300, p. 47) (denumită în continuare „A treia directivă”).

2. A șasea directivă:

7. Articolul 1 din A șasea directivă prevede:

„(1) Dacă statele membre permit societăților comerciale aflate sub incidența legislațiilor lor și menționate la articolul 1 alineatul (1) din Directiva 78/855/CEE să efectueze operațiunea de divizare prin absorbție conform definiției de la articolul 2 din prezenta directivă, ele supun operațiunile în cauză dispozițiilor capitolului I din prezenta directivă.

2. Dacă statele membre permit societăților comerciale menționate la alineatul (1) să efectueze operațiuni de divizare prin constituirea unei noi societăți în înțelesul articolului 21, ele supun operațiunile în cauză dispozițiilor capitolului II din prezenta directivă.

[…]”

8. Articolul 2 alineatul (1) din această directivă prevede:

„În înțelesul prezentei directive, «divizare prin absorbție» înseamnă operațiunea prin care, după dizolvarea fără intrare în lichidare, o societate comercială transferă mai multor societăți comerciale toate activele și pasivele sale în schimbul alocării către acționarii societății divizate de acțiuni la societățile care primesc contribuții ca urmare a divizării (denumite în continuare «societăți beneficiare») și, eventual, a unei plăți în numerar care nu poate depăși 10 % din valoarea nominală a acțiunilor alocate sau, în absența acesteia, din echivalentul lor contabil.”

9. Articolul 12 din directiva menționată prevede:

„(1) Legislațiile statelor membre trebuie să prevadă un sistem adecvat de protecție a intereselor creditorilor societăților implicate în divizare ale căror creanțe sunt anterioare datei publicării proiectului de divizare și nu sunt scadente la data publicării.

(2) În acest scop, legislațiile statelor membre prevăd cel puțin dreptul creditorilor în cauză de a obține garanții adecvate dacă această protecție este impusă de situația financiară a societății divizate și de cea a societății căreia îi va fi transferată obligația în conformitate cu proiectul de divizare și dacă creditorii în cauză nu dispun deja de astfel de garanții.

(3) Dacă un creditor al societății căreia îi este transferată obligația în conformitate cu proiectul de divizare nu a obținut satisfacție, societățile beneficiare sunt solidar răspunzătoare pentru obligația în cauză. Statele membre pot limita această răspundere la activul net alocat fiecăreia dintre societățile în cauză, cu excepția celei căreia i-a fost transferată obligația. Cu toate acestea, statele membre pot să nu aplice prezentul alineat dacă operațiunea de divizare este supusă monitorizării unei autorități judecătorești în conformitate cu articolul 23 și o majoritate din numărul creditorilor reprezentând trei pătrimi din valoarea creanțelor sau o majoritate din orice clasă de creditori ai societății divizate sunt de acord să renunțe la răspunderea solidară la o adunare convocată în temeiul articolului 23 alineatul (1) litera (c).

(4) Se aplică articolul 13 alineatul (3) din [A treia directivă].

(5) Fără a aduce atingere normelor privind exercitarea colectivă a drepturilor lor, alineatele (1)-(4) se aplică deținătorilor de obligațiuni la societățile implicate în divizare, cu excepția cazului în care divizarea a fost aprobată de o adunare a deținătorilor de obligațiuni, dacă legislația internă prevede o astfel de adunare, sau individual de către deținătorii de obligațiuni.

(6) Statele membre pot să prevadă că societățile beneficiare poartă răspunderea solidară și indivizibilă pentru obligațiile societății divizate. În acest caz, statele membre pot să nu aplice alineatele anterioare.

(7) Dacă un stat membru combină sistemul de protecție a creditorilor prevăzut la alineatele (1)-(5) cu răspunderea solidară a societăților beneficiare prevăzută la alineatul (6), statul membru poate limita această răspundere solidară la activul net alocat fiecăreia dintre societățile în cauză."

10. Potrivit articolului 15 din A șasea directivă:

„Legislațiile statelor membre determină data de la care divizarea produce efecte."

11. Articolul 17 alineatul (1) din această directivă prevede:

„O divizare are următoarele efecte *ipso iure* și simultan:

(a) transferul, atât între societatea divizată și societățile beneficiare, cât și în ceea ce privește terții, a tuturor activelor și pasivelor societății divizate către societățile beneficiare; la efectuarea acestui transfer, activele și pasivele sunt divizate conform alocării prevăzute în proiectul de divizare sau la articolul 3 alineatul (3);

(b) acționarii societății divizate devin acționari ai uneia sau mai multora dintre societățile beneficiare în conformitate cu alocarea prevăzută în proiectul de divizare;

(c) societatea divizată încetează să mai existe."

12. Articolul 19 din directiva menționată prevede:

„(1) Legislațiile statelor membre pot adopta dispoziții privind nulitatea divizărilor doar în conformitate cu următoarele condiții:

(a) nulitatea trebuie pronunțată prin hotărâre judecătorească;

(b) divizările care produc efecte în temeiul articolului 15 pot fi declarate nule doar dacă legalitatea lor nu a fost supusă controlului preventiv judecătoresc sau administrativ, dacă nu au fost întocmite sau certificate în forma juridică adecvată sau dacă se arată că decizia adunării generale este nulă sau poate fi anulată în conformitate cu dreptul intern;

(c) procedurile de anulare nu pot fi inițiate după expirarea unui termen de șase luni de la data la care divizarea este opozabilă persoanei care invocă nulitatea sau dacă situația a fost rectificată;

(d) dacă un defect care poate conduce la anularea unei divizări poate fi remediat, instanța competentă acordă societăților implicate un termen pentru rectificarea situației;

(e) hotărârea de anulare a unei divizări se publică în modul prevăzut de legislația fiecărui stat membru în conformitate cu articolul 3 din Directiva 68/151/CEE[8];

(f) dacă legislația unui stat membru permite contestarea unei astfel de hotărâri de către terți, contestația poate fi făcută doar în termen de șase luni de la publicarea hotărârii în modul prevăzut de Directiva 68/151/CEE;

(g) hotărârea de anulare a unei divizări nu afectează prin ea însăși valabilitatea obligațiilor în sarcina sau în beneficiul societăților beneficiare angajate înainte de publicarea hotărârii și după data prevăzută la articolul 15;

8 Prima directivă a Consiliului din 9 martie 1968 de coordonare, în vederea echivalării, a garanțiilor impuse societăților în statele membre, în înțelesul articolului 58 al doilea paragraf din tratat, pentru protejarea intereselor asociaților sau terților (JO 1968, L 65, p. 8, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 3) (denumită în continuare „Prima directivă").

(h) fiecare dintre societățile beneficiare este răspunzătoare pentru obligațiile născute după data de la care divizarea produce efecte și înainte de data publicării hotărârii de anulare a divizării. Societatea divizată este, de asemenea, răspunzătoare pentru aceste obligații; statele membre pot prevedea limitarea acestei răspunderi la cota din activul net transferată către societatea beneficiară în sarcina căreia cad obligațiile în cauză.

(2) Prin derogare de la alineatul (1) litera (a), legislația unui stat membru poate să prevadă, de asemenea, pronunțarea nulității unei divizări de către o autoritate administrativă, dacă o astfel de decizie poate fi contestată în instanță. Literele (b), (d), (e), (f), (g) și (h) se aplică prin analogie autorității administrative. Această procedură de anulare nu poate fi inițiată după expirarea unui termen de șase luni de la data prevăzută la articolul 15.

(3) Dispozițiile menționate anterior nu aduc atingere legislațiilor statelor membre privind nulitatea unei divizări pronunțată ca urmare a unui alt tip de control decât cel preventiv judecătoresc sau administrativ al legalității."

13. Articolele 2-19 din A șasea directivă figurează în capitolul I, intitulat „Divizarea prin absorbție".

14. În capitolul II din această directivă, intitulat „Divizarea prin constituirea de noi societăți comerciale", articolul 21 alineatul (1) prevede:

„În înțelesul prezentei directive, «divizare prin formarea de noi societăți comerciale» înseamnă operațiunea prin care, după ce este dizolvată fără a intra în lichidare, o societate comercială transferă către mai multe societăți nou constituite toate activele și pasivele sale în schimbul alocării către acționarii societății divizate de acțiuni la societățile beneficiare și, eventual, al unei plăți în numerar de maximum 10 % din valoarea nominală a acțiunilor alocate sau, în absența acesteia, din echivalentul lor contabil."

15. Articolul 22 din directiva menționată, care se regăsește de asemenea în capitolul II, prevede la alineatul (1):

„Articolele 3, 4, 5 și 7, articolul 8 alineatele (1) și (2) și articolele 9–19 din prezenta directivă se aplică, fără a aduce atingere articolelor 11 și 12 din Directiva 68/151/CEE, în cazul divizării prin constituirea de noi societăți. În acest scop, «societăți implicate într-o divizare» înseamnă societatea divizată, iar expresia «societate beneficiară de aporturile care rezultă din divizare» înseamnă fiecare dintre noile societăți comerciale."

16. Capitolul IV din A șasea directivă, intitulat „Alte operațiuni asimilate divizărilor", conține articolul 25, care prevede:

„Dacă legislația unui stat membru permite una dintre operațiunile menționate la articolul 1, fără ca societatea divizată să înceteze să existe, se aplică capitolele I, II și III, cu excepția articolului 17 alineatul (1) litera (c)."

B. Dreptul italian

17. Articolul 2503 din codice civile (Cod civil), intitulat „Opoziția creditorilor", prevede:

„Fuziunea poate fi pusă în aplicare numai după 60 de zile de la ultima dintre înscrierile prevăzute la articolul 2502-bis, cu excepția cazului în care rezultă că și-au exprimat consimțământul creditorii societăților implicate în aceasta anteriori înscrierii sau publicării prevăzute la al treilea paragraf al articolului 2501-ter sau că a fost efectuată plata creditorilor care nu și au dat consimțământul, ori că au fost depuse la o bancă sumele corespunzătoare, cu excepția situației în care raportul prevăzut la

articolul 2501-sexies este întocmit, pentru toate societățile implicate în fuziune, de aceeași societate de audit care, pe propria răspundere în sensul celui de al șaselea paragraf al articolului 2501-sexies, atestă că situația patrimonială și financiară a societăților implicate în fuziune face să nu mai fie necesare garanții pentru protejarea creditorilor menționați anterior.

Dacă nu este întrunită niciuna dintre aceste excepții, creditorii menționați la paragraful precedent pot formula opoziție în termenul de 60 de zile menționat mai sus. În acest caz, se aplică ultimul paragraf al articolului 2445."

18. Articolul 2504 quater din Codul civil, intitulat „Nevaliditatea fuziunii" prevede:

„După înscrierea actului de fuziune potrivit celui de al doilea paragraf al articolului 2504, nu poate fi pronunțată invaliditatea actului de fuziune. Nu se aduce atingere dreptului la despăgubire eventual cuvenit asociaților sau terților prejudiciați prin fuziune."

19. Articolul 2506 din Codul civil, intitulat „Forme de divizare", prevede:

„În cadrul divizării, o societate alocă întreg patrimoniul său mai multor societăți preexistente sau nou-constituite, sau o parte din patrimoniul său, în acest caz, eventual, unei singure societăți, iar acțiunile sau părțile corespunzătoare acționarilor săi.

Plata unei sulte în numerar este autorizată, cu condiția ca aceasta să nu depășească 10 % din valoarea nominală a acțiunilor sau a părților sociale distribuite. În plus, este permis ca în urma unui acord unanim anumiți acționari să nu primească acțiuni sau părți de la una dintre societățile beneficiare ale divizării, ci acțiuni sau părți de la societatea divizată.

Societatea divizată poate, în contextul divizării, fie să se dizolve fără lichidare, fie să își continue activitatea.

Este interzisă participarea la divizare a societăților aflate în lichidare care au început distribuirea activului."

20. Articolul 2506 ter din Codul civil, intitulat „Norme aplicabile", prevede:

„Articolele 2501 septies, 2502, 2502 bis, 2503, 2503 bis, 2504, 2504 ter, 2504 quater, 2505 primul și al doilea paragraf, 2505 bis și 2505 ter se aplică de asemenea divizării. Toate referirile la fuziune conținute în articolele menționate se înțeleg ca referiri și la divizare."

21. Articolul 2506 quater ultimul paragraf din Codul civil, intitulat „Efectele divizării", prevede:

„Fiecare societate răspunde solidar, în limitele valorii efective a patrimoniul net care i-a fost atribuit sau care i-a rămas, pentru datoriile societății divizate care nu au fost stinse de societatea în sarcina căreia au fost repartizate."

22. Articolul 2901 din Codul civil, care figurează într-o secțiune intitulată „Despre acțiunea revocatorie", prevede:

„Creditorul, inclusiv atunci când creanța este afectată de o condiție sau de un termen, poate solicita să fie declarate inopozabile față de el actele de dispoziție cu privire la patrimoniu încheiate de debitor în frauda drepturilor sale, în cazul în care sunt întrunite următoarele condiții:

1) debitorul avea cunoștință de prejudiciul pe care actul îl crea drepturilor creditorului sau, atunci când este vorba despre un act anterior nașterii creanței, actul a fost încheiat cu intenția frauduloasă de a împiedica stingerea acestora;

2) în plus, atunci când este vorba despre un act cu titlu oneros, terțul avea cunoștință de prejudiciu și, în cazul unui act anterior nașterii creanței, a participat la încheierea actului fraudulos.

[…]”

23. Reiese din articolul 2902 primul paragraf din Codul civil că creditorul în favoarea căruia a fost pronunțată o hotărâre de declarare a inopozabilității actului de dispoziție asupra patrimoniului debitorului prin care s-a adus atingere garanției patrimoniale generale a creditorilor poate introduce împotriva terților dobânditori acțiunile în executare sau în conservare asupra bunurilor care fac obiectul actului atacat.

24. În sfârșit, reiese din articolul 2903 din Codul civil că acțiunea revocatorie este supusă unui termen de prescripție de cinci ani care începe să curgă de la îndeplinirea actului.

III. Situația de fapt din litigiul principal, întrebările preliminare și procedura în fața Curții

25. Prin actul notarial din 16 septembrie 2009, societatea Costruzioni Ing. Iandolo Srl a transferat, cu ocazia unei divizări, o parte din patrimoniul său către societatea I. G. I. Srl, constituită în acest scop.

26. Considerând că prin această divizare Costruzioni Ing. Iandolo a fost lipsită de cea mai mare parte a patrimoniului său și i-au rămas în proprietate doar unele parcele de teren cu valoare extrem de redusă, doamna Maria Grazia Cicenia, precum și domnii Mario Di Pierro, Salvatore de Vito și Antonio Raffaele au formulat o acțiune în fața Tribunale di Avellino (Tribunalul din Avellino, Italia), în cadrul căreia s-au declarat creditori ai Costruzioni Ing. Iandolo. Cu titlu principal, reclamanții au introdus o acțiune revocatorie sau acțiune pauliană în temeiul articolului 2901 din Codul civil, prin care au solicitat să se declare inopozabilitatea actului de divizare în ceea ce îi privește. În subsidiar, reclamanții au solicitat ca Costruzioni Ing. Iandolo și I. G. I. să răspundă în solidar pentru creanțele Costruzioni Ing. Iandolo, în temeiul articolului 2506 quater al treilea paragraf din Codul civil.

27. Prin hotărârea publicată la 11 decembrie 2015, Tribunale di Avellino (Tribunalul din Avellino) a admis cererea principală a reclamanților și a declarat actul de transfer al bunurilor, conținut în actul de divizare, inopozabil față de reclamanți „în ceea ce privește bunurile menționate în actul revocat, aflate în prezent în proprietatea I. G. I.”.

28. I. G. I. și Costruzioni Ing. Iandolo au formulat apel împotriva acestei hotărâri la Corte d’Appello di Napoli (Curtea de Apel din Napoli), invocând printre altele faptul că acțiunea pauliană introdusă de creditori era inadmisibilă pentru motivul că opoziția vizată la articolul 2503 din Codul civil era singura cale de atac pe care puteau să o exercite creditorii societăților participante la divizare și că, în cazul în care nu s-a formulat nicio opoziție, efectele divizării au devenit definitive pentru creditori. În plus, aceste societăți susțin că articolul 2504 quater din Codul civil se opune ca o divizare să fie declarată nevalidă după înscrierea actului de divizare în registrul întreprinderilor.

29. Instanța de trimitere subliniază în această privință că articolele 2503 și 2504 quater din Codul civil transpun în dreptul intern articolele 12 și 19 din A șasea directivă.

30. Mai exact, pe de o parte, pentru a pune în aplicare articolul 12 din această directivă, care impune statelor membre să prevadă un sistem de protecție adecvat al intereselor creditorilor societăților care participă la divizare pentru creanțele născute înainte de publicarea proiectului de divizare și care încă nu sunt scadente la momentul acestei publicări, legiuitorul italian a prevăzut că creditorii ale căror drepturi sunt anterioare divizării au dreptul să se opună divizării în șaizeci de zile de la ultima

înscriere a deciziei de divizare în registrul întreprinderilor. În aceeași ordine de idei, legiuitorul italian a prevăzut de asemenea că fiecare societate care participă la divizare este răspunzătoare în solidar, în limitele activelor nete care i-au fost atribuite sau păstrate, de datoriile societății divizate pe care nu le-a achitat societatea căreia i-a fost transferată obligația.

31. Pe de altă parte, pentru a se conforma articolului 19 din A șasea directivă, care prevede regimul nulităților unei divizări, legiuitorul italian a prevăzut că actul de divizare nu mai poate fi invalidat începând din momentul înscrierii sale în registrul întreprinderilor.

32. Instanța de trimitere arată că reiese din considerentul (11) al celei de A șasea directive că unul dintre obiectivele acestei directive este să asigure securitatea juridică atât în raporturile dintre societățile care participă la divizare, cât și între acestea și terți, precum și între acționari. În lumina acestui obiectiv, instanța de trimitere este de părere că articolul 12 din respectiva directivă, prin faptul că prevede un mecanism de protecție a intereselor creditorilor, poate fi interpretat în sensul că face imposibilă exercitarea unei alte căi de atac care să vizeze același obiectiv, din moment ce creditorii menționați nu au utilizat instrumentele de protecție prevăzute la această dispoziție. În plus, instanța de trimitere arată de asemenea că limitarea regimului nulităților divizării prevăzută la articolul 19 din A șasea directivă ar putea implica faptul că, în cazul în care divizarea a avut loc, nu mai poate fi formulată o acțiune pauliană de către creditorii unei societăți care a participat la divizare, în cazul în care ar trebui să se considere că această divizare are drept consecință o nulitate în sensul directivei menționate.

33. Cu toate acestea, instanța de trimitere constată absența, la articolul 12 din A șasea directivă, a unei dispoziții care să excludă exercitarea vreunei acțiuni ulterioare care să vizeze protejarea garanției creditorilor asupra patrimoniului debitorului. Aceasta insistă de asemenea asupra diferențelor dintre acțiunea în nulitate și acțiunea pauliană din dreptul intern.

34. În acest context, Corte d'appello di Milano (Curtea de Apel din Milano) a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Creditorii societății divizate, ale căror drepturi rezultate din creanțe sunt anterioare divizării și care nu au exercitat calea de atac a opoziției în temeiul articolului 2503 din Codul civil (și, așadar, mijlocul de protecție introdus prin transpunerea articolului 12 din [A șasea directivă]), pot exercita acțiunea revocatorie [sau pauliană] în temeiul articolului 2901 din Codul civil după ce divizarea a fost pusă în aplicare, în scopul de a obține declararea inopozabilității acesteia față de ei și, prin urmare, de a avea prioritate, în cadrul executării, față de creditorii societății sau ai societăților beneficiare, precum și de a fi plasați în ordinea de preferință chiar înaintea asociaților acestora din urmă?

2) Noțiunea de «nulitate» prevăzută la articolul 19 din [A șasea directivă] se referă numai la acțiunile care afectează validitatea actului de divizare sau și la cele care, deși nu afectează validitatea actului, determină «lipsirea relativă de efecte» sau inopozabilitatea acestuia?"

35. Au depus observații scrise I. G. I. și Costruzioni Ing. Iandolo, precum și Comisia Europeană.

36. În ședința din 5 iunie 2019 au fost prezentate observații orale în numele acelorași părți.

IV. Analiză

A. Cu privire la admisibilitatea întrebărilor preliminare

1. Cu privire la existența creanțelor

37. I. G. I. și Costruzioni Ing. Iandolo susțin, în observațiile lor scrise [9], că cererea de decizie preliminară este inadmisibilă pentru motivul că întrebările adresate ar fi lipsite de relevanță. Astfel, acțiunea pauliană formulată de reclamanții din litigiul principal ar fi lipsită de obiect, ca urmare a stingerii creanțelor acestora.

38. În opinia noastră, un astfel de argument nu poate fi admis. Reiese cu claritate din jurisprudența Curții că aceasta este abilitată să se pronunțe numai cu privire la interpretarea unei dispoziții de drept al Uniunii pe baza situației de fapt care îi este indicată de instanța națională [10]. Cu alte cuvinte, Curtea este legată de situația de fapt astfel cum aceasta este descrisă de instanța de trimitere.

39. Or, nu reiese din decizia de trimitere că acțiunea pauliană în discuție în litigiul principal ar fi lipsită de obiect ca urmare a stingerii creanțelor reclamanților din litigiul principal.

40. În plus, în cadrul cooperării strânse între instanțele naționale și Curte instituite prin articolul 267 TFUE, bazată pe o repartizare a funcțiilor între acestea, numai instanța națională sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume responsabilitatea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții [11].

41. În această privință, trebuie amintit că întrebările preliminare privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de pertinență. Refuzul Curții de a se pronunța asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională nu este posibil decât atunci când este evident că interpretarea sau aprecierea solicitată a validității unei norme a Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea ori cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică ori Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate [12].

42. Or, niciuna dintre aceste împrejurări nu este prezentă în speță. Instanța de trimitere a arătat în decizia sa că dispozițiile a căror aplicare este solicitată de părțile din litigiul principal sunt cele care transpun în dreptul intern A șasea directivă și a demonstrat astfel în mod clar motivele pentru care consideră că răspunsurile la întrebările preliminare adresate sunt relevante și necesare pentru soluționarea litigiului principal.

9 Comisia a invocat același argument în observațiile sale formulate în ședință.

10 A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 mai 2014, Érsekcsanádi Mezőgazdasági (C-56/13, EU:C:2014:352, punctul 53).

11 A se vedea printre altele Hotărârea din 21 aprilie 1988, Pardini (338/85, EU:C:1988:194, punctul 8), Hotărârea din 26 octombrie 2017, Argenta Spaarbank (C-39/16, EU:C:2017:813, punctul 37), precum și mai recent Hotărârea din 4 octombrie 2018, Kantarev (C-571/16, EU:C:2018:807, punctul 42). În mod similar, revine numai instanței naționale să își retragă cererea de decizie preliminară atunci când consideră că o astfel de decizie nu mai este necesară pentru a-i permite soluționarea litigiului din acțiunea principală [a se vedea Hotărârea din 17 mai 2001, TNT Traco (C-340/99, EU: C: 2001: 281, punctul 34)].

12 A se vedea, pentru cele mai recente, Hotărârea din 16 mai 2019, Plessers (C-509/17, EU:C:2019:424, punctul 27), Hotărârea din 23 mai 2019, Fülla (C-52/18, EU:C:2019:447, punctul 25), precum și Hotărârea din 5 iunie 2019, GT (C-38/17, EU:C:2019:461, punctul 23).

2. Cu privire la domeniul de aplicare al celei de A șasea directive

43. De la bun început, subliniem că reiese din titlul celei de A șasea directive că aceasta se referă la divizarea societăților comerciale pe acțiuni. În mod similar, articolul 1 din această directivă, coroborat cu articolul 1 alineatul (1) din cea de A treia directivă, prevede că A șasea directivă se aplică, în ceea ce privește Italia, societăților pe acțiuni („società per azioni”). Or, Costruzioni Ing. Iandolo nu este o societate pe acțiuni, ci o societate cu răspundere limitată („società a responsabilità limitata”). La prima vedere, s-ar putea deduce de aici că A șasea directivă nu este aplicabilă în litigiul principal, astfel încât nu ar fi necesar să se răspundă la întrebările preliminare.

44. În plus, Comisia consideră că A șasea directivă, în temeiul articolului 21 alineatul (1) coroborat cu articolul 2 alineatul (1) ale acesteia, se aplică numai în cazul în care cu ocazia divizării se transferă „toate activele și pasivele” societății divizate către noua societate. Or, din decizia de trimitere ar rezulta că numai o parte din patrimoniul Costruzioni Ing. Iandolo a fost transferat către I. G. I.

45. În mod similar, în ceea ce privește numărul de societăți beneficiare ale divizării, articolul 2 alineatul (1) și articolul 21 alineatul (1) din A șasea directivă definesc divizarea ca fiind o operațiune prin care o societate divizată transferă mai multor societăți comerciale toate activele și pasivele sale. Or, după cum arată instanța de trimitere, în speță patrimoniul societății divizate a fost transferat unei singure societăți.

46. De aici ar rezulta că nu ar fi necesar să se răspundă la întrebările preliminare cu privire la interpretarea celei de A șasea directive, întrucât aceasta nu este aplicabilă în litigiul principal.

47. Cu toate acestea, reiese din jurisprudența Curții că ea este competentă, în temeiul articolului 267 TFUE, să interpreteze dreptul Uniunii atunci când acesta din urmă nu reglementează în mod direct situația în cauză, dar legiuitorul național, atunci când a transpus în dreptul intern dispozițiile unei directive, a decis să aplice același tratament în situații pur interne și în cele reglementate de directivă, astfel încât să alinieze legislația sa internă cu dreptul Uniunii [13]. Astfel, atunci când o legislație națională este conformă cu soluțiile adoptate în dreptul Uniunii în privința soluționării unor situații pur interne, în special pentru a evita apariția unor discriminări sau a unor eventuale denaturări ale concurenței, există un interes cert al Uniunii să se dea o interpretare uniformă dispozițiilor sau noțiunilor preluate din dreptul Uniunii, indiferent de împrejurările în care acestea trebuie aplicate, pentru a se evita pe viitor divergențele de interpretare [14].

48. Or, din decizia de trimitere reiese că articolele 2503 și 2504 quater, articolul 2506 ter ultimul paragraf și articolul 2506 quater ultimul paragraf din Codul civil italian transpun în drept național A șasea directivă, în conformitate cu dispozițiile decreto legislativo n. 22 – Attuazione delle direttive n. 78/855/CEE e n. 82/891/CEE in materia di fusioni e scissioni societarie, ai sensi dell’art. 2, comma 1, della legge 26 marzo 1990, n. 69 [Decretul legislativ nr. 22 de punere în aplicare a Directivelor 78/855/CEE și 82/891/CEE privind fuziunile și divizările, în conformitate cu articolul 2 alineatul (1) din Legea nr. 69 din 26 martie 1990] din 16 ianuarie 1991 [15], astfel cum arată în fond Comisia. Pe de altă parte, aceasta din urmă subliniază că decretul legislativ menționat prevede în mod expres extinderea regimului celei de A șasea directive în plus față de societățile pe acțiuni, la toate tipurile de societăți.

13 A se vedea Hotărârea din 17 iulie 1997, Leur-Bloem (C-28/95, EU:C:1997:369, punctul 34).

14 A se vedea, în acest sens Hotărârea din 21 decembrie 2011, Cicala (C-482/10, EU:C:2011:868), Hotărârea din 18 octombrie 2012, Nolan (C-583/10, EU:C:2012:638, punctul 45), și Hotărârea din 15 noiembrie 2016, Ullens de Schooten (C-268/15, EU:C:2016:874, punctul 53).

15 GURI nr. 19 din 23 ianuarie 1991.

49. În plus, instanța de trimitere precizează că, în conformitate cu articolul 2506 din Codul civil, o divizare poate fi completă, atunci când societatea divizată alocă tot patrimoniul său mai multor societăți, sau parțială, atunci când societatea divizată transferă doar o parte din patrimoniul său către o societate recent constituită. În consecință, articolele 2503 și 2504 quater, articolul 2506 ter ultimul paragraf și articolul 2506 quater ultimul paragraf din Codul civil, care constituie dispozițiile de transpunere a celei de A șasea directive, sunt aplicate și în dreptul italian în cazul divizărilor prin care doar o parte din patrimoniul societății divizate este transferat unei singure societăți.

50. În plus, considerăm că această soluție este logică, deoarece permite standardizarea regimului divizărilor din cadrul aceluiași stat membru la toate tipurile de societăți și la divizări de orice natură [16].

51. În opinia noastră, de aici rezultă că legiuitorul italian a intenționat să alinieze legislația internă referitoare la divizarea societăților comerciale, altele decât societățile pe acțiuni, cu regimul prevăzut de A șasea directivă, indiferent dacă este vorba de divizări complete sau parțiale, astfel încât Curtea este competentă să răspundă la întrebările adresate.

52. Această concluzie nu este repusă în discuție de interpretarea articolului 25 din A șasea directivă, propusă de Comisie în observațiile sale scrise. Această dispoziție permite statelor membre să prevadă aplicarea directivei menționate în cazurile în care societatea divizată nu dispare după divizare, ci continuă să existe din punct de vedere juridic. Potrivit Comisiei, aceasta nu ar însemna că statul membru poate ignora condiția referitoare la transferul întregului patrimoniu. Posibilitatea ca statele membre să extindă sfera de aplicare a celei de A șasea directive ar fi astfel limitată: o divizare poate avea loc fără dispariția societății divizate, cu condiția ca societatea divizată să transfere întreg patrimoniul său către societățile beneficiare. Statele membre nu ar putea aplica regimul acestei directive operațiunilor de divizare care nu implică transferul tuturor activelor și pasivelor societății divizate.

53. Un astfel de raționament nu este convingător. Pe de o parte, articolul 25 din A șasea directivă trebuie interpretat, în opinia noastră, în mod literal. Potrivit acestui articol, în cazul în care legiuitorul național alege să extindă noțiunea de „divizare” la ipotezele în care societatea divizată își continuă existența, este necesar ca aceste operațiuni să fie supuse dispozițiilor directivei menționate. Cu toate acestea, articolul 25 din A șasea directivă nu are semnificația că legiuitorul național nu poate să facă referire la aceste dispoziții pentru a reglementa situații din afara domeniului de aplicare al directivei menționate.

54. Pe de altă parte și într-un mod și mai important, alinierea *în dreptul național* a operațiunilor de divizare care nu implică transferul tuturor activelor și pasivelor societății divizate la regimul celei de A șasea directive ține în mod exclusiv de competența legiuitorului național. Statele membre sunt libere să respecte, în ceea ce privește domeniile care nu intră în sfera de aplicare a dreptului Uniunii, soluțiile adoptate de dreptul Uniunii. Această libertate de a face trimitere la soluțiile din dreptul Uniunii pentru situații care nu intră în sfera de aplicare a acestuia nu poate fi limitată, cu condiția ca o asemenea trimitere să nu aducă atingere îndeplinirii obiectivelor urmărite de A șasea directivă.

16 Pentru unii autori, această soluție permite evitarea faptului de „a avea un drept cu două viteze al societăților comerciale”, a se vedea Guyon, Y., „La coordination communautaire du droit français des sociétés”, în *RTD Eur*, 1990, p. 241. Trebuie să subliniez, în această privință, că o astfel de alegere a fost făcută de alte state membre cu ocazia transpunerii celei de A șasea directive. A se vedea, cu titlu ilustrativ, pentru Franța, Legea nr. 88/17 din 5 ianuarie 1988 privind fuziunile și divizările societăților comerciale și de modificare a Legii nr. 66/537 din 24 iulie 1966 privind societățile comerciale (JORF din 6 ianuarie 1988, p. 227), pentru Germania, Gesetz über die Spaltung der von der Treuhandanstalt verwalteten Unternehmen (SpTrVG) (Legea privind divizarea societăților administrate de Agenția din Treuhand), din 5 aprilie 1991 (BGBl 1991 I p. 854), pentru Spania, ley 19/89 de reforma parcial y adaptación de la legislación mercantil a las Directivas de la Comunidad Económica Europea (CEE) en materia de Sociedades [Legea nr. 19/89 privind reforma parțială și adaptarea legislației comerciale la directivele Comunității Economice Europene (CEE) în domeniul societăților] din 25 iulie 1989 (BOE nr. 178, din 27 iulie 1989, pagina 24085) și, pentru Polonia, Kodeks spółek handlowych (Codul societăților comerciale) din 15 septembrie 2000 (Dz. U. 2000, nr. 94, poziția 1037), în special articolul 529 din acest cod.

55. Or, nu considerăm că preluarea în dreptul național a unor soluții prescrise de A șasea directivă în situații care nu intră în domeniul de aplicare al acesteia ar fi de natură să compromită realizarea obiectivelor urmărite de legiuitorul Uniunii prin această directivă.

56. Prin urmare, în opinia noastră întrebările preliminare trebuie considerate admisibile.

B. Cu privire la întrebările preliminare

1. Cu privire la prima întrebare preliminară

57. Prin intermediul primei întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă articolul 12 din A șasea directivă trebuie interpretat în sensul că se opune ca creditorii unei societăți divizate ale căror drepturi sunt anterioare divizării să introducă o acțiune pauliană precum cea în discuție în litigiul principal odată ce s-a realizat divizarea și chiar dacă acești creditori nu au utilizat instrumentul de protecție prevăzut în dreptul național în aplicarea acestei dispoziții.

58. Articolul 12 alineatul (1) din A șasea directivă impune statelor membre să prevadă un sistem adecvat de protecție a intereselor creditorilor societăților care participă la divizare, pentru creanțele anterioare datei publicării proiectului de divizare și care nu sunt scadente la data publicării. În acest scop, statele membre trebuie să prevadă cel puțin faptul că acești creditori au dreptul să obțină garanții adecvate atunci când acest lucru este necesar ca urmare a situației financiare a societății divizate și a societăților beneficiare ale divizării. În mod alternativ, statele membre pot alege să stabilească un regim de răspundere solidară între societățile beneficiare ale divizării pentru obligațiile societății divizate. Articolul 12 alineatul (7) din A șasea directivă prevede că statele membre au, cu toate acestea, posibilitatea să combine sistemul adecvat de protecție a creditorilor menționat la alineatul (1) și regimul răspunderii solidare între societățile beneficiare ale divizării. În acest caz, răspunderea solidară a societăților beneficiare este limitată la activul net atribuit fiecăreia dintre aceste societăți.

59. Aceste dispoziții impun trei observații. În primul rând, cerința articolului 12 din A șasea directivă de a prevedea un sistem de protecție a intereselor creditorilor este o cerință minimă. Expresia „cel puțin” arată faptul că statele membre trebuie să respecte un anumit prag de protecție a intereselor creditorilor, acordându-le garanții într-o situație dată, fără a se limita însă la această măsură de protecție. Articolul 12 din A șasea directivă nu stabilește o listă exhaustivă de instrumente care pot fi puse în aplicare în scopul protejării intereselor creditorilor [17].

60. În continuare, A șasea directivă impune statelor membre să prevadă un astfel de sistem adecvat de protecție a intereselor creditorilor numai pentru creanțe care sunt anterioare datei publicării proiectului de divizare și nu sunt scadente la data divizării. În schimb, în ceea ce privește creanțele anterioare publicării proiectului de divizare și care au devenit deja scadente la momentul acestei publicări, această directivă nu prevede instrumente specifice de protecție a intereselor creditorilor. Și în acest caz, rezultă din A șasea directivă că, în cazul în care statele membre au obligația să prevadă instrumente de protecție în ceea ce privește un anumit tip de creanțe, legiuitorii naționali pot să prevadă în dreptul intern măsuri de protecție privind alte tipuri de creanțe care nu intră în domeniul de aplicare al dispozițiilor din A șasea directivă.

17 Fără să acorde însă statelor membre o libertate totală în ceea ce privește introducerea unor instrumente care urmăresc acest scop, astfel cum vom preciza la punctele 67-69 din prezentele concluzii.

61. În sfârșit, rezultă în mod expres din articolul 12 din A șasea directivă că punerea în aplicare a unui regim de răspundere solidară a societăților beneficiare ale divizării nu exclude alte măsuri de protecție a intereselor creditorilor. Cumularea diferitelor instrumente de protecție permite doar limitarea răspunderii solidare între societățile beneficiare la activele nete ale acestora. Implementarea sistemului de răspundere solidară între societățile beneficiare ale divizării nu poate împiedica introducerea altor măsuri de protecție a creditorilor.

62. De aici rezultă că, contrar celor susținute de I. G. I. și de Costruzioni Ing. Iandolo, articolul 12 din A șasea directivă nu prevede un „sistem închis de protecție” în afara căruia statele membre nu ar mai putea să pună în aplicare măsuri suplimentare de protecție a intereselor creditorilor. În principiu, această dispoziție nu împiedică statele membre să mențină sau să adopte măsuri care urmăresc să protejeze și creditorii societăților participante la divizare.

63. În același mod, contrar celor sugerate de instanța națională, nicio dispoziție de la articolul 12 din A șasea directivă nu condiționează punerea în aplicare a acestor măsuri suplimentare de protecție a intereselor creditorilor de recurgerea prealabilă la instrumentele prevăzute de această directivă. Prin urmare, considerăm că statele membre rămân libere să introducă mecanisme de protecție a intereselor creditorilor în afara măsurilor prevăzute în mod expres de A șasea directivă.

64. Or, acțiunea pauliană precum cea în discuție în litigiul principal se deosebește de instrumentele prevăzute de A șasea directivă. Aceasta nu este o măsură de transpunere și poate fi introdusă numai într-un număr limitat de situații [18]. Nu este mai puțin adevărat că acțiunea pauliană precum cea prevăzută de Codul civil italian este o măsură care urmărește să protejeze drepturile creditorilor în cazul în care un act al debitorului este susceptibil să aducă atingere intereselor acestora. În consecință, aceasta permite o protecție mai extinsă a intereselor creditorilor societății divizate. În opinia noastră, acțiunea pauliană precum cea în discuție în litigiul principal este o măsură suplimentară de protecție a intereselor creditorilor, care nu se opune articolului 12 din A șasea directivă [19].

65. În consecință, considerăm că articolul 12 din A șasea directivă nu se opune în principiu ca creditorii unei societăți divizate ale căror drepturi sunt anterioare divizării să introducă o acțiune pauliană precum cea în discuție în litigiul principal, odată ce a avut loc divizarea și chiar dacă acești creditori nu au folosit instrumentul de protecție prevăzut de dreptul intern în temeiul acestei dispoziții [20].

66. Trebuie să precizăm însă în acest punct interpretarea noastră privind articolul 12 din A șasea directivă.

18 În măsura în care aceasta presupune în special că actul de divizare a fost efectuat în mod fraudulos de debitor și a cauzat un prejudiciu creditorului.

19 În această privință, are mai puțină importanță faptul că acțiunea pauliană se referă la creanțe anterioare divizării, care sunt sau nu sunt deja scadente. În cele două cazuri, articolul 12 din A șasea directivă permite, în opinia noastră, introducerea unor măsuri de protecție a intereselor creditorilor.

20 În plus, trebuie să subliniem de asemenea că considerăm că introducerea unei acțiuni pauliene de către creditorii societății divizate este necesară pentru protecția acestora. Astfel cum am arătat la punctul 51 din prezentele concluzii, legiuitorul italian a înțeles să supună regimului celei de A șasea directive divizările parțiale care implică transferul unei părți din patrimoniul societății divizate către o singură societate. Or, regimul de răspundere solidară prevăzut de această directivă pentru protecția intereselor creditorilor este un regim de răspundere solidară *între societățile beneficiare ale divizării*, în timp ce, în temeiul dispozițiilor directivei menționate nu există o obligație a statelor membre de a pune în aplicare o răspundere solidară între, pe de o parte, societatea divizată, și pe de altă parte, societatea beneficiară a divizării. Cu alte cuvinte, atunci când divizarea parțială a avut loc în favoarea unei singure societăți beneficiare, astfel cum se întâmplă în cauza de față în litigiul principal, unul dintre instrumentele de protecție a intereselor creditorilor stabilite de A șasea directivă este nefuncțional. În opinia noastră, în această ipoteză specifică acțiunea pauliană poate fi considerată un mijloc de compensare a ineficienței regimului de răspundere solidară între societățile beneficiare ale unei divizări, prevăzut de A șasea directivă. A se vedea, în ceea ce privește o ipoteză similară în dreptul francez, Lecourt, B., „De l'utilité de l'action paulienne în drept des sociétés”, în *Aspects actuels du droit des affaires, Mélanges en l'honneur de Yves Guyon*, Dalloz, Paris, 2003. Precizăm în această privință că reiese din decizia de trimitere că instanțele italiene par să admită extinderea în dreptul italian a regimului de solidaritate între societatea divizată și societatea beneficiară a divizării.

67. Considerăm că, în cazul în care statele membre pot să adopte sau să mențină alte măsuri de protecție a creditorilor decât cele prevăzute de A șasea directivă, aceste măsuri nu trebuie însă să compromită rezultatele prevăzute de această directivă și să aducă atingere astfel efectului util al acesteia.

68. În această privință, reamintim că, astfel cum a subliniat în mod întemeiat Comisia în ședință, potrivit articolului 12 din A șasea directivă, interpretat în lumina considerentului (8) al acesteia, unul dintre obiectivele directivei menționate este să asigure faptul că toți creditorii societăților care participă la divizare sunt protejați, astfel încât divizarea să nu le cauzeze prejudicii. Considerăm că articolul 12 din A șasea directivă, care urmărește protecția creditorilor societăților care participă la divizare, are la bază astfel principiul egalității între creditorii vizați. În plus, rezultă din considerentul (11) al directivei menționate că aceasta urmărește de asemenea să garanteze securitatea juridică a operațiunilor de divizare.

69. Or, astfel cum sugerează instanța de trimitere, nu poate fi exclus faptul ca introducerea unei acțiuni pauliene de către unii dintre creditorii societății divizate împotriva societății beneficiare a divizării să poată aduce atingere protecției intereselor altor creditori care sunt de asemenea vizați de protecția prevăzută la articolul 12 din A șasea directivă și care nu s-au bazat pe efectele divizării. În mod similar, nu poate fi exclus faptul ca introducerea unei acțiuni pauliene să afecteze securitatea juridică a relațiilor dintre terți și societățile participante la divizare. În acest caz, verificarea acestui aspect revenind instanței de trimitere, introducerea acțiunii pauliene ar putea compromite atingerea obiectivelor celei de A șasea directive.

70. Astfel, considerăm că articolul 12 din A șasea directivă nu se opune, în principiu, ca creditorii unei societăți divizate ale căror drepturi sunt anterioare divizării să introducă o acțiune pauliană precum cea în discuție în litigiul principal, odată ce s-a realizat divizarea și chiar dacă acești creditori nu au utilizat instrumentul de protecție prevăzut în dreptul intern în aplicarea acestei dispoziții, cu condiția ca o astfel de acțiune să nu aducă atingere protecției celorlalți creditori menționați la această dispoziție, verificarea acestui aspect revenind instanței de trimitere.

2. Cu privire la a doua întrebare preliminară

71. Prin intermediul celei de a doua întrebări preliminare, instanța de trimitere ridică problema dacă noțiunea de „nulitate”, în sensul articolului 19 din A șasea directivă, trebuie înțeleasă în sensul că acoperă de asemenea o acțiune pauliană precum cea în discuție în litigiul principal.

72. Trebuie să subliniem de la bun început că noțiunea de „nulitate” nu face obiectul niciunei definiții în cadrul celei de A șasea directive. Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, determinarea sensului și a sferei termenilor pentru care dreptul Uniunii nu oferă nicio definiție trebuie realizată în funcție de sensul lor obișnuit în limbajul curent, ținând cont de contextul în care sunt utilizați și de obiectivele urmărite de reglementarea din care fac parte [21].

73. În sensul său obișnuit, noțiunea de „nulitate” se referă la sancțiunea aplicată unui act care nu îndeplinește condițiile necesare pentru formarea sa, ceea ce implică dispariția acelui act și produce efecte *erga omnes*. Această definiție este confirmată în lumina contextului în care este utilizat termenul de „nulitate” și a obiectivelor urmărite de A șasea directivă în general, în special de articolul 19 al acesteia.

21 A se vedea printre altele Hotărârea din 12 octombrie 2017, X (C-661/15, EU:C:2017:753, punctul 27), și Hotărârea din 20 septembrie 2018, 2M-Locatel (C-555/17, EU:C:2018:746, punctul 36).

74. Mai întâi, articolul 19 din A șasea directivă prevede condițiile restrictive pe care trebuie să le îndeplinească regimul nulităților operațiunii de divizare. În special, în afară de un termen redus pentru introducerea acțiunii în nulitate, articolul 19 alineatul (1) litera (b) din această directivă prevede că nulitatea unei divizări care s-a produs poate fi pronunțată numai pentru anumite motive enumerate limitativ. Aceste motive se referă exclusiv la nerespectarea condițiilor necesare pentru formarea actului de divizare, precum existența unui control preventiv judiciar sau administrativ, a unui act autentic sau a validității deciziei adunării generale privind proiectul de divizare. În consecință, nulitatea divizării în sensul articolului 19 din A șasea directivă este sancțiunea pentru încălcarea condițiilor privind formarea actului de divizare.

75. În continuare, articolul 19 din A șasea directivă, care restricționează condițiile pentru introducerea unei acțiuni în anularea unei divizări, urmărește să asigure securitatea juridică în relația dintre societățile participante la divizare și între acestea și terți, precum și între acționari, astfel cum rezultă din considerentul (11) al acestei directive. Se poate deduce că nulitatea unei divizări în sensul articolului 19 din A șasea directivă produce efecte *erga omnes*.

76. În sfârșit, articolul 19 alineatul (1) litera (d) din A șasea directivă prevede de asemenea că o neregularitate care poate conduce la anularea unei divizări trebuie remediată în cazul în care acest lucru este posibil. Astfel, rezultă atât din obiectivul articolului 19 al acestei directive, cât și din sistemul instituit de acesta, că dispoziția respectivă urmărește în primul rând să prevină dispariția unui act de divizare care a intrat în vigoare.

77. Am adăuga că această interpretare a noțiunii de „nulitate” în sensul articolului 19 din A șasea directivă, ca o sancțiune pentru un act ale cărui condiții de formare nu sunt respectate, care implică dispariția acestuia și care are efecte *erga omnes*, este pe de altă parte susținută de interpretarea altor instrumente de drept al Uniunii care utilizează noțiunea de „nulitate”, și mai ales a Primei directive, care se referă la nulitatea societăților. Articolul 11 alineatul (2) din Prima directivă prevede astfel că „[s]ocietatea comercială nu face obiectul vreunei cauze de inexistență, nulitate absolută, nulitate relativă sau anulabilitate, altele decât cauzele de nulitate [enumerate]”. Noțiunea de „nulitate” în sensul articolului 11 alineatul (2) din Prima directivă include, prin urmare, inexistența, nulitatea absolută, nulitatea relativă sau anulabilitatea, toate aceste noțiuni referindu-se la acțiuni care implică dispariția actului, și anume anularea acestuia.

78. Or, în opinia noastră, acțiunea în nulitate în sensul articolului 19 din A șasea directivă, astfel cum a fost definită, și acțiunea pauliană precum cea în discuție în litigiul principal nu au nici același obiect și nici aceleași efecte.

79. Pe de o parte, instanța de trimitere precizează în decizia de trimitere că articolul 2901 din Codul civil prevede că un creditor poate solicita ca actele de dispoziție privind patrimoniul prin care debitorul îl *prejudiciază* să fie declarate lipsite de efect în privința sa. Astfel, dacă acțiunea în nulitate urmărește sancționarea nerespectării condițiilor pentru formarea actului de divizare, acțiunea pauliană precum cea în discuție în litigiul principal are ca obiect numai protecția creditorilor ale căror drepturi au fost periclitate prin divizare. Pe de altă parte, în cazul în care acțiunea în nulitate atrage dispariția divizării și produce efecte *erga omnes*, acțiunea pauliană precum cea în discuție în litigiul principal are numai efectul de a face ca actul de divizare să fie inopozabil creditorului, întrucât cel dintâi este lipsit de efecte *în privința creditorului* care a introdus acțiunea.

80. În consecință, considerăm că acțiunea în nulitate în sensul articolului 19 din A șasea directivă și acțiunea pauliană precum cea în discuție în litigiul principal nu pot fi confundate.

81. Adăugăm în această privință că articolul 7 alineatul (2) litera (m) din Regulamentul (UE) 2015/848 [22] prevede că legea statului de deschidere determină în special normele privind nulitatea, anularea sau inopozabilitatea actelor juridice prejudiciabile masei credale. În acest caz, nulitatea și inopozabilitatea unui act sunt asimilate. Deducem de aici că, în cazul în care legiuitorul Uniunii înțelege să supună acelorași reguli nulitatea și inopozabilitatea unui act juridic, acesta evidențiază în mod expres acest lucru. Nu acesta este cazul în ceea ce privește articolul 19 din A șasea directivă.

82. În plus, subliniem de asemenea că asimilarea acțiunii pauliene cu o acțiune în nulitate în sensul articolului 19 din A șasea directivă ar avea efectul de a face ineficientă introducerea unei acțiuni pauliene. În măsura în care acțiunea pauliană nu urmărește sancționarea nerespectării condițiilor de formare a actului de divizare, aceasta nu ar putea niciodată să facă obiectul cazurilor de nulitate menționate la articolul 19 alineatul (1) litera (b) din A șasea directivă. De aici ar rezulta că, potrivit articolului 19 alineatul (1) litera (b) din această directivă, acțiunea paulianăasimilată unei acțiuni în nulitate nu ar mai putea fi introdusă odată ce a avut loc divizarea. Or, acțiunea paulianăă, care presupune un act de dispoziție a patrimoniului, este în mod necesar ulterioară intrării în vigoare a divizării. În consecință, acest instrument ar fi neutralizat [23].

83. În plus, având în vedere că acțiunea paulianăă presupune, pentru introducerea sa, un act de dispoziție a patrimoniului valabil, ar fi paradoxal să considerăm această acțiune ca fiind echivalentă cu o acțiune în nulitate, care urmărește tocmai sancționarea nevalidității unui astfel de act.

84. Astfel, o acțiune paulianăă precum cea în discuție în litigiul principal nu poate fi asimilată unei acțiuni în nulitate în sensul articolului 19 din A șasea directivă.

85. Prin urmare, considerăm că articolul 19 din A șasea directivă trebuie interpretat în sensul că nu se opune introducerii de către creditorii unei societăți divizate ale căror drepturi sunt anterioare divizării acestei societăți a unei acțiuni pauliene precum cea în discuție în litigiul principal, în cazul în care a avut loc divizarea, întrucât acțiunea paulianăă nu poate fi asimilată unei acțiuni în nulitate în sensul acestei directive.

V. Concluzie

86. În lumina considerațiilor de mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Corte d'Appello di Napoli (Curtea de Apel din Napoli, Italia) după cum urmează:

„1) Articolul 12 din A șasea directivă 82/891/CEE a Consiliului din 17 decembrie 1982 în temeiul articolului 54 alineatul (3) litera (g) din tratat, privind divizarea societăților comerciale pe acțiuni, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2007/63/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 noiembrie 2007, coroborat cu articolele 21 și 22 din această directivă trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca creditorii unei societăți divizate ale căror drepturi sunt anterioare divizării să introducă o acțiune paulianăă precum cea în discuție în litigiu principal, atunci când divizarea s-a realizat fără ca respectivii creditori să fi utilizat instrumentul de protecție prevăzut în dreptul național prin transpunerea celei de A șasea directive 82/891, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2007/63, pentru ca divizarea să fie declarată inopozabilă în privința lor, cu condiția ca o astfel de acțiune să nu aducă atingere protecției celorlalți creditori menționați la această dispoziție.

22 Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2015 privind procedurile de insolvență (JO 2015, L 141, p. 19).

23 O astfel de soluție nu poate fi admisă, în special în măsura în care acțiunea paulianăă poate juca un rol paliativ atunci când anumite instrumente de protecție a creditorilor prevăzute de dreptul Uniunii, precum mecanismul răspunderii solidare a societăților beneficiare ale divizării, nu mai sunt eficiente.

2) Articolul 19 din A șasea Directivă 82/891, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2007/63, coroborat cu articolele 21 și 22 din această directivă trebuie interpretat în sensul că nu se opune introducerii unei acțiuni pauliene precum cea în discuție în litigiul principal de către creditorii unei societăți divizate ale căror drepturi sunt anterioare divizării acestei societăți în cazul în care s-a realizat divizarea, întrucât acțiunea paulliană nu poate fi asimilată unei acțiuni în nulitate în sensul directivei menționate.”